

Vad är TEACCH?

Helene Tranquist

Jag kommer ofta i kontakt med personal i verksamheter för barn, ungdomar och vuxna med autism som säger att de arbetar med TEACCH-metoden. Vad menar de med det? Jag kan se att det finns vissa konkreta pedagogiska redskap som till exempel scheman och förvaringslådor för material som återkommer i dessa verksamheter. Är det scheman och lådor som är TEACCH? Samtidigt kan jag se att bemötandet av personen med autism skiljer sig mycket åt från personal till personal och mellan de olika verksamheterna. Det är också stor variation i möjligheten för personen med autism till engagemang i meningsfulla aktiviteter. Har bemötande och individens engagemang inget med TEACCH att göra? När jag ställer frågan om vad TEACCH är i en personalgrupp får jag så varierande svar att det resulterar i en undran om personalen vet något om den metod de säger sig arbeta med. Kan ett arbetssätt vara en metod när det inte kan beskrivas på ett enhetligt sätt av dem som praktiserar det?

Jag får ibland själv frågan om vad TEACCH är och märker att det inte är så lätt att svara på ett sätt som ger rättvisa åt den koppling mellan teori och praktik som TEACCH grundar sig på. Avsikten med den här artikeln är att *del*s ge mig själv en helhetsbild som kan underlätta för mig att svara på frågan vad TEACCH är och *del*s att ge mig möjlighet till egen reflektion som grund för diskussion i de verksamheter jag kommer i kontakt med.

Bakgrund

TEACCH är en förkortning av Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children och det är ett habiliteringsprogram som riktar sig till personer med autism i alla åldrar i delstaten North Carolina i USA. Den första grunden till det som kom att bli TEACCH lades 1966 av Eric Schopler som själv berättar (Mesibov, Shea & Schopler, 2005) hur han blev intresserad av autism när han som student hörde Bruno Bettelheim berätta om sitt arbete. Denne professor i psykologi sa att autism orsakas av känslolokalla föräldrar och att en del i behandlingen vid autism därför borde vara att skilja barnen från sina föräldrar. Schopler som hade viss erfarenhet av praktiskt arbete inom autismområdet trodde inte på Bettelheims idéer vare sig när det gällde orsaker eller behandling och han såg vilka negativa konsekvenser de fick för både barn och föräldrar. Schopler bestämde sig för att studera andra möjliga orsaker och han gjorde tre forskningsstudier (Schopler, 1965, 1966, Schopler & Reichler, 1971 i Mesibov, Shea & Schopler, 2005) där han visade att beteendet vid autism kan förklaras av en specifik perceptuell och kognitiv stil. Han genomförde ytterligare tre undersökningar (Schopler & Loftin, 1969a, Schopler & Loftin, 1969b, Schopler & Reichler, 1972 i Mesibov, Shea & Schopler, 2005) där han konstaterar att föräldrar inte orsakar sina barns autism och att de precis som andra föräldrar är bra på att se sina egna barns behov och att bedöma deras utvecklingsnivå. Dessa formella studier tillsammans med egna observationer visade

också att de flesta barn med autism förstår visuell information bättre än auditiv. Schopler och hans medarbetare drog slutsatsen att bästa sättet att stödja barn med autism i deras utveckling är genom en undervisning som bygger på visuell struktur och som sker i samarbete mellan föräldrar och personal.

The Culture of Autism

I TEACCH-programmet beskrivs den grundläggande teoretiska förståelsen av autism och sättet att se på personer med detta funktionshinder som *The Culture of Autism* (Mesibov et al., 2005). Kultur är ett begrepp med många olika betydelser men i det här sammanhanget menas en grupp av människor som delar normer och beteendemönster det vill säga tänker, kommunicerar och beter sig på ett för sin kultur specifikt sätt. På så sätt kan autism ses som en kultur eftersom personer med autism tänker och beter sig på ett för detta funktionshinder specifikt och förutsägbart sätt.

Karaktäristiskt för autismskulturen är ett *sätt att tänka* som innebär en stark förmåga att uppfatta och associera konkreta detaljer och som också innebär svårigheter att förstå tid, att organisera, att förstå bakomliggande orsaker och samband till det som händer i tillvaron och att generalisera sina erfarenheter från en situation till en annan. Personer med autism kan ha svårt att förstå vad andra tycker är viktigt att uppmärksamma och det är vanligt att de reagerar annorlunda på sensoriska intryck. För personer med autism är vardagen ofta oförutsägbart och överväldigande vilket kan leda till en hög stressnivå. Karaktäristiskt för autismskulturen är också ett *sätt att lära* där det som är visuellt kan vara lättare att förstå än det som förmedlas verbalt och där risken är stor för att personer med autism blir beroende av uppmaningar och ledtrådar från andra för att förstå vad som förväntas i en uppgift eller aktivitet. Sättet att tänka och lära resulterar i det specifika beteendemönster som beskrivs i Diagnostic and Statistical manual IV (DSM IV-TR; American Psychiatric Association, 2000).

För att möten mellan olika kulturer ska leda till kommunikation och ömsesidig förståelse behövs kunskaper om vad som är typiskt för de olika kulturerna och hur kulturella skillnader kan hanteras i det dagliga livet. Rollen för föräldrar och personal till personer med autism blir den av kulturtolk det vill säga någon som förstår båda kulturerna och som kan förklara den icke-autistiska kulturen för personer med autism och autismskulturen för personer inom den icke-autistiska kulturen. För att hjälpa personer med autism att förstå, utvecklas och leva i den icke-autistiska kulturen har TEACCH-programmet utarbetat ett sätt att undervisa som kallas *Structured Teaching* (Mesibov et al., 2005).

Structured Teaching

Även om människor tillhör samma kultur är de olika som individer och Structured Teaching bygger på *noggranna och fortlöpande bedömningar* av det unika hos varje enskild individ. Med hjälp av formella och informella bedömningar kan personal och föräldrar få information om den enskilda individens utvecklingsnivå och sätt att förstå, lära sig, kommunicera och samspela och vilka förmågor han eller hon har för att hantera sin vardagliga tillvaro. Viktiga bedömningar för planeringen av undervisningen gäller individens *styrkor, intressen* och *behov*. Från början var innehållet i Structured Teaching utformat för barn men utvecklades till att gälla också ungdomar och vuxna personer genom att pedagogikens innehåll fick en inriktning på förberedelse för och övergång till det vuxna livets tillvaro. En viktig aspekt av Structured Teaching är att den pedagogiska planeringen för individen görs i *samarbete mellan föräldrar och personal* där stor hänsyn tas till familjens prioriteringar.

Structured Teaching handlar *dels* om att utveckla individens förmågor och färdigheter inom vardagslivets alla funktionsområden och *dels* om att anpassa lärandemiljön så att den blir begriplig och mindre stressande för den enskilda individen (Mesibov et al., 2005). Detta sker genom att miljöer, aktiviteter och uppgifter förklaras, utformas och görs förutsägbara på ett visuellt tydligt och strukturerat sätt. Ett schema som i skrift, bild eller med hjälp av föremål tydliggör för individen vad som kommer att hända under dagen liksom olika sätt att organisera arbetsmaterial så att individen kan se vad som förväntas av honom eller henne är exempel på visuell tydlighet.

Lärandemål utgår från individens utvecklingsnivå inom olika områden och lärandet bygger mer på att utveckla individens styrkor och intressen än träning av hans eller hennes svårigheter. Inom ramen för Structured Teaching finns en läroplan för kommunikation där tyngdpunkten ligger på utvecklingen av spontan och för individen meningsfull kommunikation. Mesibov et al. (2005) skriver att genom att följa aktuell forskning kring perception, kognition och lärande och vad som är annorlunda vid autism och genom att lyssna till personer som själva har autism ökar kunskapen om autismskulturen vilket leder till att Structured Teaching som undervisningsprogram ständigt utvärderas och utvecklas.

Värderingar

TEACCH-programmet genomsyras av den grundsyn av respekt för personer med autism som Mesibov et al. (2005) förmedlar på det här sättet:

We are... dedicated to understanding the disorder of autism, and in this quest we have found not only our life's passion, but a group of clients and families whom we admire, respect, enjoy, and genuinely like. (s 17)

Medarbetarna i TEACCH-programmet bygger sitt arbete på klart uttalade gemensamma värderingar som handlar om att försöka förstå personer med autism och se på tillvaron som de ser den och respektera det perspektivet. Vidare att som personal ha en hög arbetsmoral, ständigt söka ny information och utveckla nya strategier, uppskatta utmaningar och stötta varandra och att stå upp för sitt sätt att arbeta. Medarbetarna arbetar utifrån ett generalisttänkande vilket innebär att inget arbete är för enkelt för någon att göra och ingen profession har högre status än någon annan. Att alltid söka det bästa hos sig själv och andra och att kunna samarbeta inom personalgruppen, med familjer, med personer med autism och med olika samhällsinstanser och att kunna arbeta som ett team utan att känna sig som mer expert än någon annan är andra värderingar som delas av medarbetarna.

Egen reflektion

När personal i de olika verksamheter som jag kommer i kontakt med säger sig arbeta med TEACCH-metoden är det sällan eller aldrig värderingar och grundsyn de menar. När en person med autism har ett schema och sitt arbetsmaterial organiserat i lådor men samtidigt inte har en meningsfull och engagerande vardag med lärandemål och utmaningar på rätt nivå och heller inte blir förstådd och respekterad utifrån sitt sätt att tänka och vara måste jag ställa mig frågan om personalen verkligen har kunskap om helheten i TEACCH-programmet och den röda tråd som finns mellan The Culture of Autism och Structured Teaching.

Jag har svårt att se TEACCH som en metod och jag kan bara hålla med Howlin (1997) när hon skriver att det pedagogiska förhållningssätt som finns i TEACCH-programmet inte kan ses som en metod eller manual utan som en ram för undervisningen. Hon skriver också att för en skicklig pedagog har en sådan ram som lämnar mycket utrymme för pedagogisk kreativitet stora fördelar. Men i händerna på mindre goda pedagoger finns det en risk att de strategier som beskrivs i Structured Teaching används på ett oflexibelt sätt och vilket kan leda till att de motverkar de intentioner om individens utveckling som TEACCH-programmet grundas på.

Referenser

American Psychiatric Association (2000): *Mini-D IV Diagnostiska kriterier enligt DSM IV-TR*.
Danderyd: Pilgrim Press.

Howlin, P. (1997): *Prognosis in autism: do specialist treatments affect long-term outcome?* European Child & Adolescent Psychiatry 6:55-72.

Mesibov, G.B., Shea, V. & Schopler, E. (2005): *The TEACCH approach to autism spectrum disorders*.
New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

Artikelförfattare är **Helene Tranquist** som är pedagog och hon arbetar som utbildare och handledare efter att under många år ha arbetat som pedagogisk ledare på en skola för elever med autism.

Pedagogiskt Perspektiv AB, Stockholm, 2006